

Väärin sammutettu?

Vastine Heikki Paloheimolle

ILKKA RUOSTETSAARI

Palautteen saaminen tutkimuksesta jää Suomessa yleensä vähäiseksi, joten oli miellyttävää, että tutkimukseni *Vallan ytimessä* (1992) arvioitiin *Politiikka*-lehden numerossa 1/1993. Valitettavasti Heikki Paloheimon kirjoittama arvio jää siinä määrin pinnalliseksi, että kommentti on paikallaan.

Paloheimo toteaa kirjani alkavan pitkällä vajaan 80 sivun kirjallisuuskatsauksella, jossa ei varsinaisesti esitetä mitään uutta. Todellisuudessa tässä johdanto-osassa on kysymys paljon muusta kuin pelkästä kirjallisuuskatsauksesta. On totta, että siinä esitellään pari klassista eliittiteoriaa, mutta pidin tätä välttämättömänä, koska kirja ei ole tarkoitettu pelkästään valtio-opin ammattitutkijoille. Tämän lisäksi johdanto-osassa tarkastellaan eliittiteorian ja demokriateorian yhteensopivuutta, määritellään vallan käsite aiemman tutkimuksen pohjalta, esitellään sovellettava metodi eliittitutkimuksen lähestymistapojen valossa, spesifioidaan tutkimusongelma, asetetaan ja perustellaan hypoteesi yhden yhtenäisen valtaeliitin olemassaolosta Suomessa sekä määritellään a priori suomalaisen valtaeliitin rakenne.

Vallasta on kirjoitettu hyllymetreittäin, ja käsitteen sisällöstä vallitsee suuriakin eriäviä käsityksiä. Tämän vuoksi oletin jo ennen tutkimuksen kirjoittamista, että tutkimukseeni kohdistuvassa kritiikissä todettaisiin eksplisiittisesti, mitältä todellisuudessa on tai ainakin se, että valta ei ole sitä mitä esitän. Paloheimo valitsee helpomman tien ja ilmoittaa vallan käsitteen jäävän

tutkimuksessa epämääräiseksi. Näin kai voi sanoa useimmista valtatutkimuksista. Tosin hän kritisoi minua siitä, että olen käyttänyt Johan Kenneth Galbraithin vallan muodoista (condign power, compensatory power, conditional power) Leevi Lehdon harhaanjohtavia suomenkielisiä käännöksiä (ansaittu, korvaava ja ehdollinen valta). Käännökset eivät todellakaan ole onnistuneita, mutta tällä seikalla ei ole merkitystä käsillä olevan tutkimuksen kannalta, eikä se johda mihinkään – päinvastoin kuin Paloheimo väittää. Paloheimokaan ei sinänsä puutu Galbraithin valtakäsityksen substanssiin. Vallan käsitteellisen analyysin olen tietoisesti rajannut varsinaisen tutkimustehtävän ulkopuolelle. Tämä on niin suuri haaste, että sitä on vaikea luontevasti yhdistää empiiriseen tutkimukseen, ja se edellyttääkin erillistä tutkimusta/tutkimuksia. Koska valtaa ja sen muotoja on tutkittu varsin paljon, en ole vakuutunut siitä, että jokaisen valtatutkimushankkeen tulisi alkaa tavallaan alusta vuosia kestäväällä käsiteanalyysillä. Omassa empiirisessä tutkimuksessa olen pitänyt riittävänä ja perusteltuna vallan käsitteen rajaamista keskeisimpien valtatutkimusten erittelyn pohjalta.

Paloheimo kritisoi myös sitä, että empiiristen tulosten esittelyyn käytetään liikaa tilaa. Hän on laskenut kirjassa mainitut prosenttiluvut ja päätyntynyt summaan 10 000. Kieltämättä kirjassa on paljon taulukoita, mutta tällä on oma tarkoituksensa. Kirjan tarkoitus ei ole vain yhden hypoteesin testaaminen, vaan se edustaa myös rekry-

toitumis- ja johtajuustutkimusta, jossa on pyritty selvittämään kohoamista yhteiskunnallisiin johtotehtäviin. Alan tutkimusta ajatellen halusin säilyttää mahdollisimman paljon informaatiota, mitä Paloheimon kaipaamat monimuuttujamenetelmät eivät välttämättä olisi tehneet. Toki olisin voinut vielä pari vuotta hioa tutkimusta, mutta kirja oli tarkoitettu ei vain akateemiseksi tutkimukseksi, vaan myös puheenvuoroksi yhteiskunnalliseen keskusteluun itsenäisyyden juhluvuotena, koska se kuvaa suomalaisen yhteiskunnan valtarakenteiden tilaa ennen maan jäsenyyttä ETAssa ja Euroopan unionissa. Taulukoitten lukeminenkaan ei ole välttämätöntä, koska lukujen lopussa on kattavat yhteenvedot.

Edelleen Paloheimo väittää minun pitävän eliittiryhmien välistä vuorovaikutusta suhteellisen tiiviinä, vaikka aineistosta ei voida sitä päätellä. Vallan verkostoja käsittelevä luku käsittää nelisenkymmentä sivua, mutta Paloheimo ei vaihda osoittamaan missä olen väärässä. Siinä hän on oikeassa, että siitä ei tietoa anneta, minkälaisia ovat vuorovaikutusverkotot vallan ydinryhmään kuuluvien henkilöiden välillä. Tämän osalta onkin tarkoitus jatkossa syventää verkostoanalyysia toisen tyyppisillä menetelmillä.

Mielenkiintoista Paloheimon kritiikissä ei ole niinkään se, mihin hän kiinnittää huomiota, vaan ennemminkin se, mihin hän ei puutu lainkaan. Itse asiassa hän ei näe metsää puilta. Olisi voinut olettaa, että kritiikissä kiinnitetään normaalin akateemisen käytännön mukaisesti huomiota valittuun teoreettiseen lähtökohtaan; tässä tapauksessa esimerkiksi siihen, onko eliittiteorialla mitään annettavaa suomalaisen vallankäytön tutkimukselle. Edelleen olisi voinut olettaa, että kriitikko kommentoi asetetun hypoteesin – oletetusta yhtenäisen valtaeliitin olemassaolosta – relevanssia suomalaisen yhteiskunnan valtarakenteita ajatellen. Johtopäätöksiä, jotka ovat tähän mennessä olleet eniten julkisuudessa, olisi akateemisen kritiikin myös olettanut kommentoivan. Kun tutkimuksessa päädytään erilaiseen johtopäätökseen suomalaisesta valtarakenteesta kuin mihin ruotsalainen valtanutkimus päätyi Ruotsin osalta, olisi tämän voinut olettaa herättävän ajatuksia. Kun Heikki Paloheimo ei puutu näihin koko tutkimuksen kannalta perustavaa laatua oleviin kysymyksiin lienee lupa päätellä, että tutkimukseni lähestymistapa on perusteltu ja johtopäätökset ainakin oikean suuntaiset.